Dysleksi

Vidar Lothe Waaler

Quiz!

Just for fun!

Visning av mange kjente personer med dysleksi.

Samt kåring av vinner!! Gratulerer:)

LITT HISTORIE

- Dysleksi ble første gang nevnt på slutten av 1800-tallet
- De som ikke kunne lese og skrive var «dumme» frem til 60-tallet
- På slutten av 70-tallet kom de første studier som rettet dysleksi mot en fonologisk vanske
- På begynnelsen av 80-tallet kommer det studier som påpeker at intelligens og dysleksi ikke har noe med hverandre å gjøre
- Nyere forskning viser også graden av arvelighet

Dysleksi

- 50 prosent arvelighet

- 5-10 prosent har dysleksi

- 20 prosent strever med å lese

- Like mange gutter og jenter

- Ingen sammenheng mellom dysleksi og intelligens (Wisc?)

Når kan man finne dysleksi?

- Før 2.trinn er alltid for tidlig
- Noen få kan avdekkes på 2.trinn
- De fleste bør være funnet på 3.trinn
- Noen få bør man vente til 4.trinn
- 5.trinn og senere er alltid for sent!

HVORDAN OPPDAGE PROBLEMENE?

- Stakato høytlesing
- Nesa i bordet
- Stanser ved lange ord
- Gjetter seg til ord
- Bytter om på bokstaver
- Klager ofte på hodepine
- Unnlater å gjøre skriftelig arbeid
- Skriver mye lydrett
- Leser feil på småord/endelser
- Leser fort, lavt eller utydelig
- «Urokråker»

www.dysleksinorge.no / post@dysleksinorge.no / 22 47 44 50

Hva er egentlig dysleksi?

Til refleksjon

Hvorfor blir mange oppdaget alt for sent, ofte ikke før ungdomsskolen, videregående eller voksen alder?

Til refleksjon

På en skole er det 4 av 450 elever med dysleksi, på en annen skole er det 32 av 480.

Hva kommer dette av?

Strategier ved ordavkoding

* Den fonologiske strategien
* Den ortografiske strategien

Forsøk

Eksempel på rapport fra PPT

* For elever med dysleksi gjelder det i enda større grad at de trenger lang tid på å automatisere den fonologiske grunnstrategien, og både de, foreldre og lærere må kanskje akseptere at de aldri blir racere i hurtiglesing. For dem bør målet for leseopplæringen være å oppnå en grunnleggende forståelse for det alfabetiske prinsippet slik at de kan lese alle tenkelige ord selv om det går sakte. Det er faktisk langt bedre å kunne lese sakte og nøyaktig enn å kunne gjenkjenne visuelt de to hundre mest høyfrekvente ordene i det norske språket.

Opptak fra elev som leser, sjette trinn

Opptak av elev som nettopp er utredet, og hennes erfaringer.

Dysleksi

HVA ER VIKTIGST VED NYOPPDAGEDE DYSLEKTIKERE?

Touch

Filmsnutt av to elever som er på touchkurs

Effektiv bruker av tastaturet er en forutsetning for å lykkes!

Progresjon for hver leksjon:

Navn: _____

Leksjon: _____ Tidskrav: _____ Feilkrav:_____

Forsøk:	Tid:	Feil:	Forsøk:	Tid:	Feil:

Oversikt over hva som kreves for å komme til neste leksjon:

Type leksjon:	Tid under:	Færre feil enn:	
Leksjon 1:	4:00	Feil: 20	Med skjermbrett!
Leksjon 2:	4:00	Feil: 20	
Leksjon 3:	5:00	Feil: 15	
Leksjon 4:	5:00	Feil: 10	Med skjermbrett!
Leksjon 5:	5:15	Feil: 15	
Leksjon 6:	5:30	Feil: 10	Med skjermbrett!
Leksjon 7:	5:00	Feil: 16	
Leksjon 8:	5:00	Feil: 15	
Leksjon 9:	5:15	Feil: 18	Med skjermbrett!
Leksjon 10:	5:00	Feil: 16	
Leksjon 11:	5:30	Feil: 20	
Leksjon 12:	6:00	Feil: 18	Med skjermbrett!
Leksjon 13:	6:30	Feil: 5	
Leksjon 14:	6:00	Feil: 10	
Leksjon 15:	5:30	Feil: 8	Med skjermbrett!
Leksjon 16: (Sett på 2000 ord)	25:00	Feil: 30	Med skjermbrett!

Touch-programmet:

http://www.sense-lang.org/typing/tutor/NO_tutorial.php

Progresjon

Navn: _____

Leksjon **1** (m/skjermbrett)	
Leksjon **2**	
Leksjon **3**	
Leksjon **4** (m/skjermbrett)	
2 ganger med spilltid:	
Leksjon **5**	
Leksjon **6** (m/skjermbrett)	
Leksjon **7**	
Leksjon **8**	
Leksjon **9** (m/skjermbrett)	
2 ganger med spilltid:	
Leksjon **10**	
Leksjon **11**	
Leksjon **12** (m/skjermbrett)	
Leksjon **13**	
Leksjon **14**	
Leksjon **15** (m/skjermbrett)	
Leksjon **16** (m/skjermbrett)	
Diplom!!	

Eksempel på diplom

Har dere systematisk touch-opplæring
på din skole/i ditt klasserom?
Hvis nei, ville det vært en god ide?

Kompensering

- Brukes i ulike apper som alternativ til tastatur
- Kan brukes på enkeltord for å finne korrekt stavemåte, eller på lengre skriveoppgaver
- Krever en del øvelse

OPPDRAG

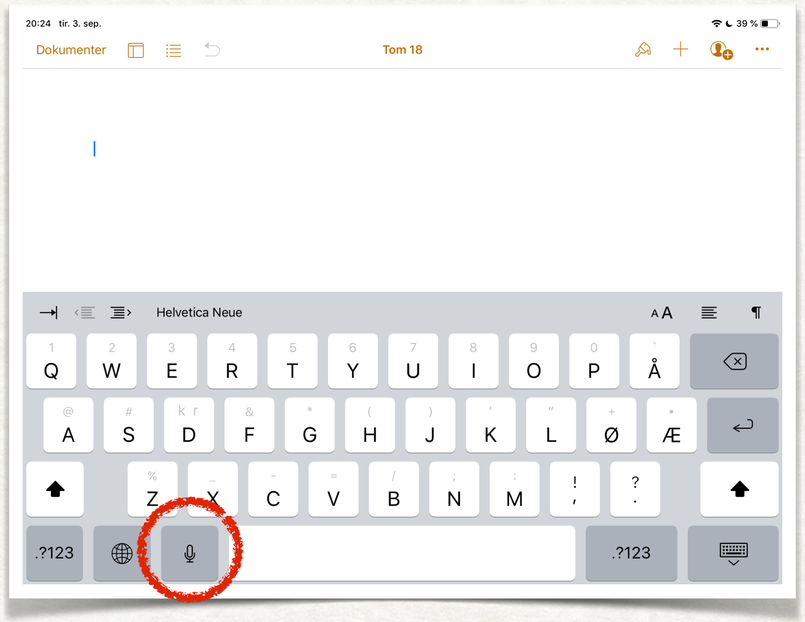
Aktiver diktafon i tastaturet.

Åpne et skriveprogram.

Dikter inn ti ord.

Dikter inn fem setninger. Husk punktum.

Lag en kort historie om noe du interesserer deg for.

1. Hvert par gjør følgende:
En av dere dikterer inn en setning, som start på en historie. Nestemann dikterer neste setning. Og sånn fortsetter dere til dere har en ferdig historie.

2. Tegnsetting er vanskelig for elever med dysleksi. Og det vises ofte ved diktering. Hvordan kan diktering hjelpe elever å bli bedre på bruk av tegnsetting?

Filmsnutt av elever som dikterer på en diskre måte som viser at diktering i klasserommet er helt uproblematisk

Lingdys

OPPDRAG

- Stavekontroll:

Skriv disse ordene riktig

(5 norske og 5 engelske)

- Ordprediksjon:

Skriv disse ordene riktig

(5 norske og 5 engelske)

OPPDRAG

- Ordbok:

Hva betyr disse ordene og få forklaringen lest opp?

(5 norske og 5 engelske)

- Homofoner:

Bruk ordboka for å finne riktig skrivemåte

(4 norske og 4 engelske)

OPPDRAG

- Grammatikk-hjelp:

Skriv følgende setninger:

- Jeg både hopper å synger

- Det skall vi få til

OPPDRAG

- Få disse ordene inn i Word på engelsk:

Lærer

Spørsmål

Frimerke

Spøkelse

Skumring

OPPDRAG

- Søk opp en artikkel på nysgjerrigper.no og få den lest opp

- Lagre artikkelen som en lydfil

Dyskalkuli

Litt historie, dyskalkuli

- Først beskrevet på 40-tallet som Gerstmann syndrom
- Diagnosen fikk større fokus på midten av 70-tallet og ble da også første gang beskrevet som en utviklingsforstyrrelse
- På slutten av 90-tallet fant man «senteret» i hjernen som har en svikt med grunnleggende tallforståelse og enkle regneferdigheter

Før diagnose

Jeg har ingen motivasjon lenger

Jeg kommer ikke videre i livet

Jeg får høre at jeg er lat

Jeg jobber så hardt, men kommer ikke videre

Jeg er alltid bakpå

Jeg skjønner ikke hva som er galt med meg

Jeg kommer aldri til å få noen utdanning

Jeg er dum

Jeg har mistet selvtilliten

Hvorfor klarer alle andre?

Alle er flinkere enn meg

Faglærer var snill og lot meg stå i matte

Alt er bare håpløst

Dyskalkuli
vs
matematikkvansker?

Dyskalkuli?

- Uenighet rundt definisjoner av spesifikke matematikkvansker gjør det vanskelig å tallfeste omfanget
- Den generelle betegnelsen matematikkvansker brukes om elever som har større utfordringer med å løse matematiske oppgaver enn det som er forventet for alderstrinnet.
- Dyskalkuli er en spesifikk matematikkvanske, som defineres som en spesifikk vanske som ikke kan forklares ved evner eller opplæring

Det typiske barnet med dyskalkuli

- Gjør det svakt på prøver og kartlegginger i matematikk og regning
- Strever med konsentrajson og oppmerksomhet i matematikktimene
- Gjør det helt greit i andre fag
- Teller på fingrene. Også senere i skoleløpet, ofte på enkle regnestykker
- Har venner på fritiden og på skolen
- Er for øvrig grei til å følge opp lekser, og har i utgangspunktet ønske om å gjøre det greit på skolen
- Dersom Wisc er tatt viser den normale evner. Mulig sterk visuelt, og svak på arbeidsminne?

Erfaringer

- Dårlig undervisning som fører til nederlag og dårlig mestringsfølelse
- Har dårlige erfaringer med matematikk. Opplevd vanskelige situasjoner. Redd for å virke dum.
- Tror ikke på egne muligheter. Tror ikke de er «lagd» for matematikk. Ofte formidlet av foreldre.
- Etablert dårlig selvfølelse, lite motivasjon og opplevd mange nederlag

Konsekvenser

- Reduserte ferdigheter i matematikk har stor betydning for videre skolegang og arbeidsliv
- Mange med matematikkvansker avslutter skolen før de har fullført videregående utdanning
- Vansker med matematikk har større konsekvenser enn reduserte leseferdigheter
- 30 - 40 prosent av elevene på 10.trinn fikk i 2013 karakteren 1 eller 2
- Rundt 20 prosent av elevene befinner seg på 4.-5.trinns nivå i matematikkferdigheter når de går ut av grunnskolen

I forhold til beskrivelsen så langt. Har du noen som strever vesentlig med matematikken?

Hvilke type utfordringer har du da stått overfor?

Historie om Anders på 19 år

Hva innebærer spesifikke matematikkvansker?

Det er to områder som går igjen hos elever med spesifikke matematikkvansker, uansett alder!

Lite motivasjon

Strever med det grunnleggende

Hva er vanskelig for elever med spesifikke matematikkvansker ?

- Telleferdigheter
- Tallkompetanse
- Sammenligning av tall
- Posisjonssystemet
- Aritmetikk
- Oppfattelse av mengder

Filmsnutt av elev med Dyskalkuli

Hva strever eleven mest med?

Telleferdigheter

Posisjonssystemet

Mannen, eller nerden, som reagerte på min påstand om hvor lang tid det tar å telle til en million, fortjener en stor unnskyldning. Han hadde helt rett! Aner ikke hva jeg blandet med, men jeg håper vedkommende leser dette, og får vite at jeg legger meg paddeflat… Men tiden det tar å telle til en milliard stemte, da. Som egentlig var hovedpoenget:)

Telleferdigheter

- Utvikling av tallforståelse, regneferdigheter og fleksible strategier knyttet til oppgaveløsning er avhengig av gode telleferdigheter
- Før eleven forstår tallsystemet,, fremstår tallene som en lang rekke vilkårlige tall og lyder
- Start alltid opp med å kartlegge elevenes telleferdigheter

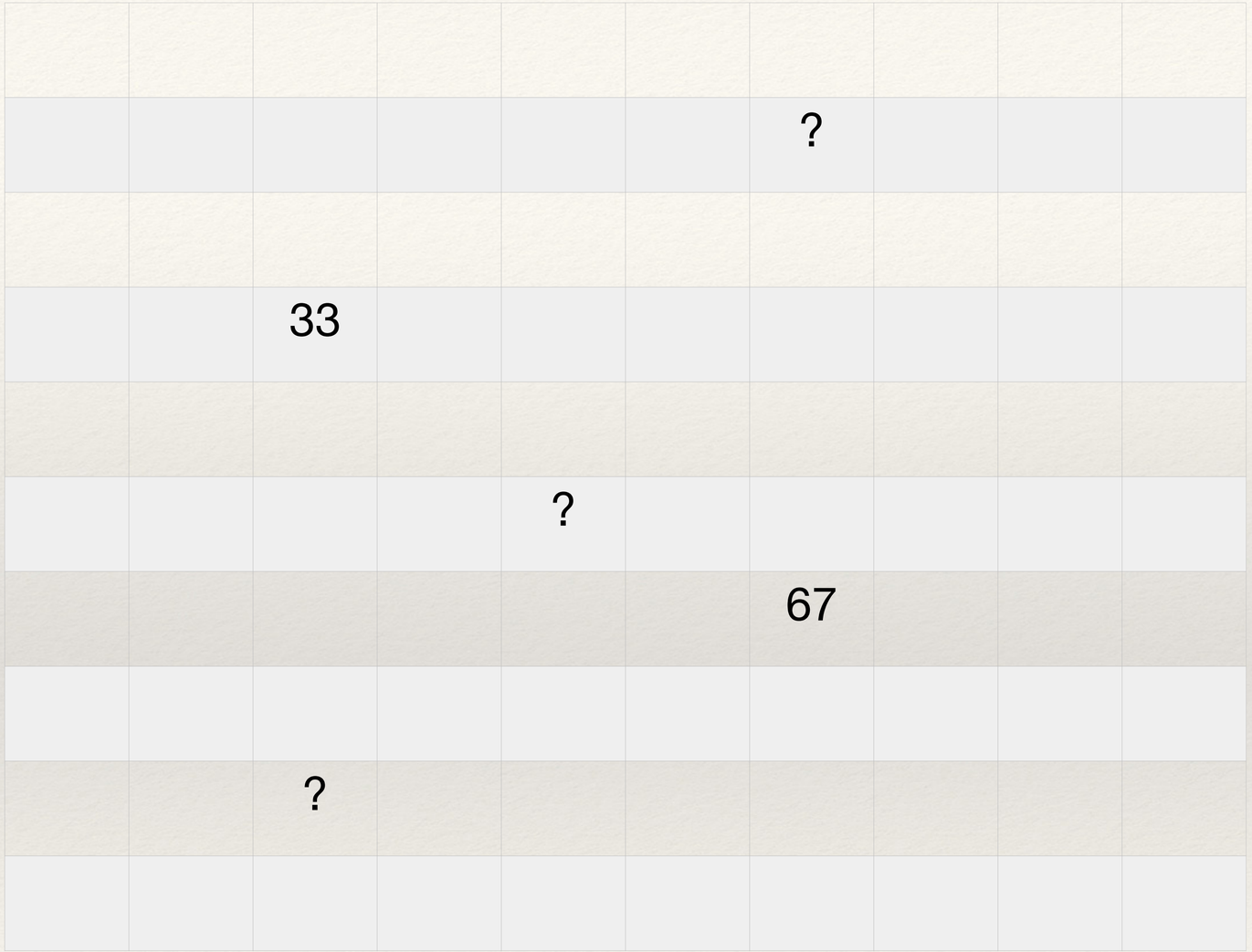
Ferdighet

- Eleven kan telle én og én opp til tjue.
- Eleven kan telle én og én opp til hundre.
- Eleven kan telle én og én ned fra ti.
- Eleven kan telle én og én ned fra tjue.
- Eleven kan telle én og én ned fra hundre.
- Eleven kan telle én og én opp fra et vilkårlig tall.
- Eleven kan telle én og én ned fra et vilkårlig tall.
- Eleven kan telle ti og ti opp til hundre.
- Eleven kan telle to og to opp til tjue.
- Eleven kan telle fem og fem opp til femti.
- Eleven kan telle nedover fra hundre med ti og ti.
- Eleven kan telle nedover fra femti med fem og fem.
- Eleven kan telle nedover fra tjue med to og to.
- Eleven kan telle oppover med for eksempel elleve fra et vilkårlig tall.
- Eleven kan telle nedover med for eksempel elleve fra et vilkårlig tall.

Hvordan arbeide for å utvikle telleferdigheter

- Talllinje
- Hundrerbrett
- Plaster
- Viktig med muntlig representasjon i kombinasjon med tallsymbolene

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

?
33
?
67
?

Plasteroppgaver

158		160

54		56

	39	

	102	

	0,9	

Posisjonssystemet

- For elever med matematikkvansker kan det være utfordrende å forstå at det samme sifferet har ulik verdi avhengig av plassen det står på. Spesielt utfordrende er null som plassholder
- Manglende forståelse for posisjonssystemet vil få konsekvenser for all videre innlæring av matematikk

Kartlegging av forståelse for posisjonssystemet

- Be personen skrive ned ulike tall som du oppgir muntlig, for eksempel 25, 369, 8091 og 9003
- Skriv ned to tall, og be personen fortelle hvilket tall som har høyest verdi av for eksempel 28 og 41, eller 5989 og 52012. Det er viktig at personen begrunner svaret.
- Be personen si hvilket tall som kommer rett før 6750 eller 340, og hvilket tall som kommer rett etter 34999 eller 349.
- Skriv ned ulike tall, og be personen redegjøre for hvilken verdi for eksempel sifferet 7 har i 3782.
- Be personen skrive ned et tall som har 4 på enerplassen, 8 på tusenplassen, 3 på tierplassen og 4 på hundreplassen

Hvordan legge opp undervisningen i posisjonssystemet for elever med matematikkvansker?

- For å forsterke innlæringen av posisjonssystemet kan det være hensiktsmessig å kombinere tallene med konkreter eller halvabstrakter
- Elever vil på et tidlig utviklingsstadium se på 34 som 34 enheter og ikke som 3 tiere og 4 enere
- Bruk tid, la elevene vise store tall der hver konkretene er en del av tallet (34 klosser eller streker)
- Bygg opp en forståelse hos eleven for hvorfor vi har et posisjonssystem. Hvorfor er det ikke hensiktsmessig med 34 enheter som representerer tallet 34?

Fire filmer fra elev med spesifikke matematikkvansker

- Manglende motivasjon
- Stigmatiserende
- «Mer av det samme»

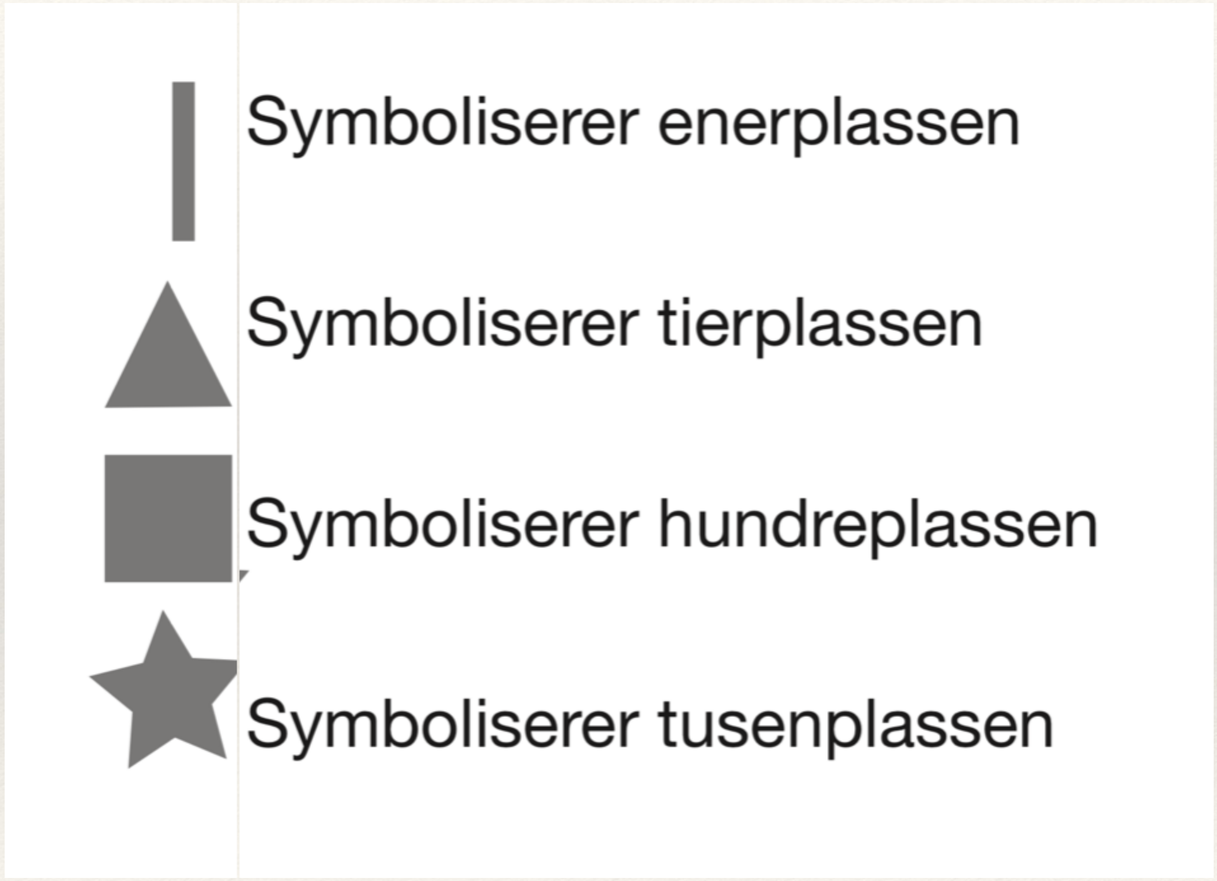
- Få muligheter for læring fra medelever
- For lite variert undervisning
- Mekanisk læring

- Lange instruksjoner fra lærer
- Ikke tilpasset progresjon
- «Utrygt» læringsmiljø

- Begrepsproblematikk/minneproblematikk
- Generelle råd passer ikke alle
- Lite elevmedvirkning, eleven blir ikke spurt

Posisjonssystemet forsterket med figurer

Mattecamp

- Oversikt over hva matematikk dreier seg om
- Motivasjon for å arbeide med matematikk
- Forståelse før pugg
- Konkretisering

Fra konkret til abstrakt

Hva kjennetegner matematikkferdighetene til de med spesifikke matematikkvansker?

- Begrensede måter å løse oppgaver på
- Begrensede måter å lære på
- Begrensede mentale representasjoner
- Vansker med å hente frem kunnskap og erfaringer